

POPULARNONAUKOWE STRESZCZENIE PROJEKTU (W JĘZYKU POLSKIM)

Cel projektu

Frankiści i polscy komuniści zdawali sobie sprawę z faktu, iż zawdzięczali swoją siłę armii. Gwarantowała ona władzę, ale nie mogła dać prawomocności. Rozbudowywano więc struktury wojskowe i cywilne zdolne do przejścia władzy oraz do jej utrzymania, nie tylko przemocą, ale i przekonaniem społeczeństwa. Reżimy miały zaferować coś, w co można wierzyć (credenda) oraz podziwiać (miranda). Taką rolę miał spełniać rozpowszechniany obraz „Nowej Polski” i „Estado Nuevo”, w których miejsce na szczycie piramidy społecznej zarezerwowano dla monopartii – Polskiej Partii Robotniczej (PPR) oraz Falange Española Tradicionalista y de las Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista (FET). Celem badawczym jest określenie sposobu, jak była przedstawiana elita przywódcza, której przypisano istotne znaczenie w nowych warunkach społeczno-politycznych. Badanie rozstrzygnie, jak władza postrzegała własną przeszłość, a dokładniej jak uzasadniała swoje istnienie i przydatność polityczną. Praca ma zatem odtworzyć założenie propagandowe przedstawiania obu partii i jego zmiany wobec niestałej wykładni dziejów ustalanej na najwyższych szczeblach władzy. Obraz grupy rządzącej zostanie wyselekcjonowany z podręczników szkolnych do nauczania historii dla szkół podstawowych. Była to bowiem jedna z najważniejszych dróg socjalizacji politycznej, wykorzystywana do rozpowszechniania zaakceptowanej przez reżimy wizji sytuacji społeczno-politycznej. Wobec wielu stosowanych argumentów w ówczesnej narracji historycznej nasuwa się kolejny cel pracy, mianowicie określenie strategii werbalnych i ich odtworzenie. Obie partie świadomie bowiem manipulowały prezentowaną wolą zjednoczenia ze społeczeństwem oraz wspólnotą w cierpieniu. Jednocześnie podnoszono argumenty chroniące, mające wywierać wrażenie, że to jedynie elity ruchu komunistycznego lub faszystowskiego dysponują predyspozycjami do rządzenia, czyli podejmowania wiążących decyzji dotyczących obywateli i państwa.

Badania realizowane w projekcie

Przedstawione badania mają charakter teoretyczny. Zostały podjęte przede wszystkim w celu zdobycia nowej wiedzy. Charakter badania przejawia się w jego zamierzonych efektach. Głównym z nich jest powstanie rzetelnej rozprawy poświęconej propagandowemu założeniu przedstawiania polskiej partii komunistycznej (PPR) i partii frankistowskiej (Falanga) w pierwszym dziesięcioleciu istnienia obu reżimów. W rozprawie zostaną przedstawione wyniki przeprowadzonych oryginalnych badań teoretycznych i empirycznych. Równocześnie z powstawaniem pracy publikowane są artykuły dotyczące zagadnień związanych m.in. ze sprzecznościami w pierwotnym obrazie grup rządzących ustalonym na posiedzeniach partii a obrazem finalnym obecnym w podręcznikach szkolnych. Ponadto efekty realizacji poszczególnych etapów projektu zostaną zaprezentowane podczas krajowych i zagranicznych konferencji oraz warsztatów, w czasie których chciałbym zwrócić uwagę na obszerność propagandy podręcznikowej wobec ustaleń partyjnych, co w pewnej mierze dowodzi nadprodukcji ówczesnych źródeł. Wyniki analizy mają za zadanie zwiększenie wiedzy głównie z zakresu badań nad propagandą w państwach o systemie totalitarnym oraz porównawczych badań podręczników szkolnych. Praca przyczyni się do wyjaśniania podstaw skuteczności przekazu propagandowego w obu państwach, co przyczyni się do zrozumienia stanowisk w obu współczesnych społeczeństwach, w których czasami wyrażane są poglądy broniące obu dyktatur.

Powód podjęcia tematyki

Do podjęcia tematyki skłania jedyna możliwość porównania propagandowej narracji faszystowskiej i komunistycznej po 1945 roku w postaci komparatystycznego ujęcia historii jednego z państw Półwyspu Iberyjskiego i jednego z krajów byłego „bloku wschodniego”. Płaszczyzną porównania są, wręcz niepowtarzalnie podobne uwarunkowania historyczne, które wyłączają z badań Portugalię. Reżim hiszpański i polski były ustanowione w czasie wojny, powstały zatem w efekcie silnego kryzysu, podobnych doświadczeń, traumy, a „umacniały się” w trudnej sytuacji powojennej, co pozwala przypuszczać zbliżone założenia propagandowe, podobne wyzwania ideologiczne odnośnie kształcenia i wpływu na świadomość młodzieży, a prawdopodobnie nawet podobną suwerenną interpretację przeszłości elit przywódczych. Powodem podjęcia badania, była również potrzeba udowodnienia lub zaprzeczenia hipotezie, iż wobec prezentowania „czarnej propagandy” dotyczącej realnych i potencjalnych wrogów, to przekonanie poszczególnych grup społecznych do nowej władzy poprzez jej przystępne i nieskomplikowane przedstawianie, stanowiła istotniejsze wyzwanie propagandowe.